

KÁLVIN, AZ EVANGÉLIUMI EGYSÉG ZÁSZLÓVIVŐJE?

SZABADOS ÁDÁM

Valószínűleg kevés ember tett többet az evangéliumi egységért a tizenhatodik században, mint Kálvin, a genfi reformátor. Talán elsőre meglepő, hogy Kálvint az evangéliumi egységgel hozom összefüggésbe, hiszen sokkal inkább az igazság hirdetése és teológiai éleslátása miatt szokták őt emlegetni (amikor éppen nem a [kettős predestináció](#), vagy [Szervét megégetése](#) kapcsán hozzák szóba a nevét). Hozzászoktunk, hogy a mi korunkban az egységre való törekvés gyakran a dogmatikai meggyőződés alternatívája, vagy egyszerűen a teológiai igénytelenség leple. A teológus Kálvin, mint az evangéliumi egység zászlóvivője? Hmmm...

Kálvin törekvése az evangéliumi egységre lényeglátásából következett. Megértette, hogy Isten ígében vannak elsődleges dolgok, és vannak másodlagos kérdések. Hitte, hogy Isten a másodlagos kérdésekben is engedelmességet vár tőlünk, de meggyőződése volt, hogy nem emelhetjük azokat az elsődleges dolgok szintjére.

A tizenhatodik századi evangéliumi mozgalmakon belül a legfőbb törésvonal a reformáció német és svájci ága között alakult ki. Wittenberg és Zürich évtizedes vitát folytatott az úrvacsora kérdésében. Luther azt tanította, hogy Krisztus teste valóságosan jelen van az úrvacsorában, Zwingli azt, hogy Krisztus jelenléte az úrvacsora jegyeiben csak jelképes. Zwingli halála után Bullinger, Luther halála után Melanchton képviselte a két oldalt. Kálvin – mentorához, Bucerhez hasonlóan – a növekvő szakadékot próbálta áthidalni. Kidolgozta az úrvacsora olyan értelmezését, melyet – kis rugalmassággal – mind a lutheri, mind a svájci oldalon elfogadhattak volna. Kálvin nem volt teljesen eredménytelen, mert Melanchtonnal is és Bullingerrel is sikerült jó kapcsolatot ápolnia, többnyire azonban inkább bizalmatlansággal találkozott.

Jó példa erre az, amikor Kálvin levelet írt Luthernek az úrvacsora kérdésében, de ismerte az öreg veterán hangulati hullámzásait, inkább Melanchtonra bízta a levél tállalását. Luther soha nem olvasta Kálvin levelét, Melanchton ugyanis nem merte neki megmutatni; úgy gondolta, hogy az idősödő reformátor ebben a kérdésben ekkor már tökéletesen rugalmatlan volt. Amikor Melanchton később Kálvin álláspontjához közeledett, kis híján a lutheránus világ szakadt két táborra. Kálvin is gyakran a senkiföldjén találta magát: a lutheránusoknak túl svájci volt, a svájciaknak túl lutheránus. Kálvin kész volt arra, hogy az egység érdekében újra és újra változtasson a teológiai megfogalmazásokon. Egy alkalommal felkereste Zürichben Bullingert, hogy egymás szívét érthessék meg, mielőtt teológiai formulákon vitatkoznának. A megfogalmazásokon lehet változtatni, vallotta Kálvin, amennyiben az egység érdekében tudunk olyan terminológiát találni, melyben a lényeg továbbra is érintetlen marad.

Kálvin különbséget tett az evangélium és a gyülekezeti formák között is. A formákat fontosaknak tartotta, de hitte, hogy az egység alapja nem a forma, hanem a tartalom: maga az evangélium. Amikor a francia protestáns

menekültek, akik az ő tanításait tekintették autentikusnak, Frankfurtban testközelből találkoztak a lutheri liturgiával, megoszlás támadt köztük, hogy mi a helyes viszonyulás a számukra idegen istentiszteleti rendhez. Kálvin betegen elutazott Frankfurtba, hogy meggyőzze őket: a formák másodlagosak, legyenek az evangélium követői mind egyek!

Vajon miért volt ennyire fontos Kálvinnak az evangéliumi egység? Sok oka lehetett, de mind közül legjelentősebb a franciaországi evangéliumi mozgalom ügye volt. Kálvin egész életében úgy szolgált, hogy a szeme előtt lebegtek a franciaországi máglyák, és az orrában érezte az égett emberi hús szagát. A francia evangéliumi hívőket rendszeresen kínzásoknak vetettek alá, sokuknak mártírhalál volt a része. Kálvin nem csak pásztori levelekkel buzdította őket, ennél többet is akart tenni az érdekükben. Megpróbálta az egész evangéliumi világot egyetlen egységes erőként mögéjük állítani! Azt akarta, hogy a svájci megreformált kantonok, a német protestáns tartományok, Anglia és Skócia egy erőként tudjon nyomást gyakorolni a francia királyra! A reformátorok közötti egyenetlenségeket és szakadásokat Kálvin szinte árulásnak érezte a francia evangéliumkövetőkkel szemben.

Nem hallgathatom el, hogy Kálvin világos határt is húzott az egység köré. A határ az Isten igéjéből megérthető evangélium volt, melytől Kálvin szerint mind a középkori egyház, mind az eretnek mozgalmak eltértek. Az evangélium által kijelölt határ azonban még mindig jóval tágabb volt nem csak Kálvin saját teológiai látásánál, de a svájci reformáció viszonylag heterogén táboránál is. Jogosnak gondolom, hogy Kálvint az evangéliumi egység egyik legjelentősebb képviselőjeként tartsuk számon, a reformáció idején mindenképpen.